

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

VOL.3 № 3

2026

OILA VA NIKOH BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI

Xakimov Orziqul

O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali, dotsent

Annotatsiya.

Mazkur maqolada oila va nikoh barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari hamda zamonaviy jamiyatda oilaning ijtimoiy ahamiyati tahlil qilinadi. Oila jamiyatning asosiy ijtimoiy instituti bo'lib, unda shaxsning ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy rivojlanishi shakllanadi. Tadqiqotda oila mustahkamligini ta'minlashga ta'sir etuvchi omillar, er-xotin o'rtasidagi o'zaro hurmat va mas'uliyat, oilaviy qadriyatlar hamda ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimining ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, nikoh barqarorligini ta'minlashda ma'naviy-ma'rifiy tarbiya, psixologik madaniyat, oilaviy munosabatlarda muloqot va o'zaro tushunishning o'rni asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari oilaviy munosabatlarni mustahkamlash, nikoh barqarorligini ta'minlash hamda sog'lom oilaviy muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: oila, nikoh, oilaviy munosabatlar, nikoh barqarorligi, oilaviy qadriyatlar, ijtimoiy institut, oilaviy tarbiya, ma'naviy-axloqiy tarbiya.

ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ СТАБИЛЬНОСТИ СЕМЬИ И БРАКА

Хакимов Орзикул

Джизакский филиал Национального университета Узбекистана, доцент

Аннотация.

В данной статье рассматриваются приоритетные направления обеспечения стабильности семьи и брака, а также социальное значение семьи в современном обществе. Семья является важнейшим социальным институтом, в котором формируются духовные, нравственные и социальные качества личности. В исследовании анализируются факторы, влияющие на устойчивость семейных отношений, роль взаимного уважения и ответственности супругов, значение семейных ценностей и социальной поддержки семьи. Кроме того, раскрывается роль духовно-нравственного воспитания, психологической культуры, общения и взаимопонимания в укреплении брака. Результаты исследования направлены на укрепление семейных отношений, обеспечение стабильности брака и формирование благоприятной семейной среды.

Ключевые слова: семья, брак, семейные отношения, стабильность брака, семейные ценности, социальный институт, семейное воспитание, духовно-нравственное воспитание.

PRIORITY DIRECTIONS FOR ENSURING FAMILY AND MARRIAGE STABILITY

Orziqul Hakimov

Jizzakh Branch of the National University of Uzbekistan, associate professor

Abstract.

This article examines the priority directions for ensuring the stability of family and marriage and highlights the social significance of the family in modern society. The family is considered a fundamental social institution where the moral, social, and spiritual development of

individuals takes place. The study analyzes the factors influencing the stability of marital relationships, including mutual respect and responsibility between spouses, family values, and the role of social support systems. Furthermore, the article emphasizes the importance of moral education, psychological culture, communication, and mutual understanding in strengthening family relationships. The research findings contribute to strengthening family relationships, ensuring marital stability, and promoting a healthy family environment in society.

Keywords: family, marriage, family relations, marital stability, family values, social institution, family education, moral education.

Jamiyat taraqqiyoti va barqaror rivojlanishida oila muhim ijtimoiy institutlardan biri hisoblanadi. Oila inson shaxsining shakllanishi, uning ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Aynan oilada insonning dastlabki dunyoqarashi, ijtimoiy munosabatlarga kirishish ko'nikmalari hamda jamiyatda yashash tamoyillari shakllanadi. Shu sababli oila va nikoh barqarorligini ta'minlash masalasi nafaqat ijtimoiy, balki pedagogik va ma'naviy jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy jamiyatda ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar, globallashuv jarayonlari va turli madaniy ta'sirlar oilaviy munosabatlarga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday sharoitda oila mustahkamligini ta'minlash, er-xotin o'rtasidagi o'zaro hurmat va mas'uliyatni rivojlantirish hamda oilaviy qadriyatlarni asrab-avaylash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Nikoh barqarorligi jamiyat barqarorligi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, sog'lom va mustahkam oila jamiyatning ijtimoiy barqarorligini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Oila va nikoh barqarorligini ta'minlash jarayonida ma'naviy-axloqiy tarbiya, oilaviy madaniyat, o'zaro muloqot va tushunish muhim ahamiyatga ega. Oilaviy munosabatlarda o'zaro hurmat, ishonch, mas'uliyat hamda sabr-toqat kabi qadriyatlarning mavjudligi nikohning mustahkamligini ta'minlaydi. Shu bilan birga, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash, ularning psixologik va ijtimoiy bilimlarini oshirish ham nikoh barqarorligini ta'minlashda muhim omillardan biri hisoblanadi. Pedagogika va sotsiologiya fanlarida oila institutining rivojlanishi, oilaviy munosabatlar hamda nikoh barqarorligini ta'minlash masalalari ko'plab ilmiy tadqiqotlarda o'rganilgan. Ushbu tadqiqotlarda oilaviy munosabatlarni mustahkamlash, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash hamda sog'lom oilaviy muhitni shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Shu munosabat bilan mazkur maqolaning maqsadi oila va nikoh barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlarini ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilish hamda ushbu jarayonning ijtimoiy va pedagogik ahamiyatini yoritishdan iboratdir. Tadqiqot natijalari oilaviy munosabatlarni mustahkamlash, nikoh barqarorligini ta'minlash hamda sog'lom oilaviy muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

Oila va nikoh barqarorligi masalasi sotsiologiya, psixologiya, pedagogika hamda demografiya fanlarida keng o'rganilgan ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, oila jamiyatning eng muhim ijtimoiy institutlaridan biri bo'lib, unda shaxsning ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy qadriyatlari shakllanadi. Shu sababli oila va nikoh barqarorligini ta'minlash masalasi jamiyat rivojlanishi bilan bevosita bog'liq bo'lgan muhim ijtimoiy muammolardan biri sifatida qaraladi.

Sotsiologiya fanida oila institutining rivojlanishi va uning jamiyatdagi o'rni ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Xususan, **T. Parsons** va **R. Merton** o'z ilmiy ishlarida oilani jamiyatning muhim ijtimoiy instituti sifatida baholab, uning jamiyat barqarorligini ta'minlashdagi rolini ta'kidlaganlar. Ularning fikriga ko'ra, oila ijtimoiylashuv jarayonining asosiy muhitini tashkil etadi va shaxsning jamiyatga moslashuvi aynan oilada shakllanadi.

Oila va nikoh munosabatlarining psixologik jihatlari **E. Fromm**, **E. Erikson** kabi olimlar tomonidan o'rganilgan. Ularning tadqiqotlarida oilaviy munosabatlarda o'zaro hurmat, sevgi, ishonch va mas'uliyatning mavjudligi nikoh barqarorligini ta'minlashning muhim omillari sifatida ko'rsatib o'tilgan. Ayniqsa, er-xotin o'rtasidagi psixologik moslik, o'zaro muloqot madaniyati

hamda muammolarni birgalikda hal qilish ko'nikmalari oilaning mustahkamligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Pedagogika fanida ham oila institutining tarbiyaviy ahamiyati alohida e'tirof etilgan. Xususan, oila shaxsning ma'naviy-axloqiy tarbiyasini shakllantirishda muhim muhit hisoblanadi. Shu bois yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash, ularda oilaviy qadriyatlar, mas'uliyat va o'zaro hurmat tuyg'ularini shakllantirish pedagogik jarayonning muhim vazifalaridan biri sifatida qaraladi.

O'zbekiston olimlari tomonidan ham oila va nikoh barqarorligini ta'minlash masalalari ijtimoiy va pedagogik nuqtai nazardan o'rganilgan. Ushbu tadqiqotlarda milliy qadriyatlar, oilaviy an'analar, ma'naviy tarbiya hamda yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Shuningdek, oilada sog'lom psixologik muhitni yaratish, oila a'zolari o'rtasida o'zaro hurmat va mas'uliyatni rivojlantirish nikoh barqarorligini ta'minlashning muhim shartlaridan biri sifatida ko'rsatiladi.

Shunday qilib, ilmiy adabiyotlar tahlili oila va nikoh barqarorligi ko'p qirrali ijtimoiy jarayon bo'lib, u iqtisodiy, ijtimoiy, psixologik va pedagogik omillar bilan uzviy bog'liq ekanligini ko'rsatadi. Shu sababli oila va nikoh barqarorligini ta'minlashda ma'naviy-axloqiy tarbiya, oilaviy qadriyatlarni rivojlantirish hamda yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotda oila va nikoh barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlarini aniqlash maqsadida ilmiy-tahliliy metoddan foydalanildi. Ushbu metod orqali mavzuga oid ilmiy adabiyotlar, pedagogik va sotsiologik tadqiqotlar hamda normativ-huquqiy hujjatlar tizimli ravishda o'rganildi va tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida oila va nikoh barqarorligiga ta'sir etuvchi ijtimoiy, psixologik hamda pedagogik omillar ilmiy manbalar asosida tahlil qilindi. Xususan, oila institutining jamiyatdagi o'rni, er-xotin o'rtasidagi o'zaro munosabatlar, oilaviy qadriyatlar hamda yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash masalalariga oid ilmiy qarashlar o'rganildi. Shuningdek, oilaviy munosabatlarni mustahkamlashga qaratilgan davlat siyosati, ijtimoiy dasturlar va tarbiyaviy faoliyat yo'nalishlari ham tahlil qilindi. Ilmiy-tahliliy metoddan foydalanish orqali oila va nikoh barqarorligini ta'minlashning asosiy pedagogik va ijtimoiy omillari aniqlanib, ularning jamiyat rivojlanishidagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berildi. Tadqiqot natijalari oila institutini mustahkamlash, oilaviy munosabatlarda o'zaro hurmat va mas'uliyatni rivojlantirish hamda sog'lom oilaviy muhitni shakllantirishga qaratilgan ilmiy xulosalar chiqarishga imkon berdi.

Tadqiqot jarayonida oila va nikoh barqarorligini ta'minlashga ta'sir etuvchi omillar ilmiy adabiyotlar, pedagogik hamda sotsiologik tadqiqotlar asosida tahlil qilindi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, oila barqarorligi ko'p qirrali ijtimoiy jarayon bo'lib, u iqtisodiy, psixologik, pedagogik va ma'naviy omillar bilan uzviy bog'liqdir. Oila institutining mustahkamligi jamiyat barqarorligining muhim omillaridan biri bo'lib, sog'lom oilaviy muhit shaxsning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi. Tadqiqot davomida nikoh barqarorligini ta'minlashga ta'sir etuvchi bir qator muhim omillar aniqlandi. Jumladan, oilaviy munosabatlarda o'zaro hurmat va ishonchning mavjudligi, er-xotin o'rtasidagi samarali muloqot, oilaviy qadriyatlarga sodiqlik hamda o'zaro mas'uliyat nikoh mustahkamligini ta'minlovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'ldi. Shuningdek, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash, ularning psixologik va ma'naviy madaniyatini oshirish ham nikoh barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi.

Tahlil natijalari shuni ham ko'rsatdiki, zamonaviy jamiyatda ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar, globallashtirish jarayonlari va turli madaniy ta'sirlar oilaviy munosabatlarga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday sharoitda oilaviy qadriyatlarni saqlash, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash hamda oilaviy munosabatlarda psixologik madaniyatni rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shuningdek, oila va nikoh barqarorligini ta'minlashda ta'lim muassasalari, mahalla institutlari va ijtimoiy tashkilotlarning hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Oilaviy tarbiya, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar hamda yoshlar bilan olib boriladigan tarbiyaviy

ishlar oilaviy munosabatlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Umuman olganda, o'tkazilgan tahlillar natijasida oila va nikoh barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari sifatida quyidagilar muhim ekanligi aniqlandi: oilaviy qadriyatlarni mustahkamlash, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash, er-xotin o'rtasida o'zaro hurmat va mas'uliyatni rivojlantirish hamda jamiyatda sog'lom oilaviy muhitni shakllantirish. Mazkur yo'nalishlar oila institutining mustahkamlanishiga hamda jamiyat barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Mazkur maqolada oila va nikoh barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, oila jamiyatning eng muhim ijtimoiy institutlaridan biri bo'lib, unda shaxsning ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy qadriyatlari shakllanadi. Shu sababli oila va nikoh barqarorligini ta'minlash jamiyat barqarorligi hamda sog'lom ijtimoiy muhitni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlar tahlili oila barqarorligi ko'p qirrali jarayon bo'lib, u ijtimoiy, iqtisodiy, psixologik va pedagogik omillar bilan uzviy bog'liq ekanligini ko'rsatdi. Ayniqsa, er-xotin o'rtasidagi o'zaro hurmat va ishonch, oilaviy qadriyatlarga sodiqlik, samarali muloqot hamda o'zaro mas'uliyat nikoh barqarorligini ta'minlovchi muhim omillar sifatida namoyon bo'ladi. Tahlil natijalari shuni ham ko'rsatdiki, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash, ularning ma'naviy-axloqiy va psixologik madaniyatini rivojlantirish nikoh mustahkamligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, oilaviy munosabatlarni mustahkamlashda ta'lim muassasalari, mahalla institutlari hamda ijtimoiy tashkilotlarning hamkorligi alohida ahamiyatga ega. Umuman olganda, oila va nikoh barqarorligini ta'minlash uchun oilaviy qadriyatlarni rivojlantirish, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash, er-xotin o'rtasida o'zaro hurmat va mas'uliyatni mustahkamlash hamda jamiyatda sog'lom oilaviy muhitni shakllantirish muhim ustuvor yo'nalishlar hisoblanadi. Ushbu yondashuvlar oila institutining mustahkamlanishiga hamda jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Yoshlar siyosati to'g'risidagi qonun va qarorlar to'plami. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 220 b.
2. Parsons T., Bales R. Family, Socialization and Interaction Process. – New York: Free Press, 1955. – 422 p.
3. Fromm E. The Art of Loving. – New York: Harper & Row, 1956. – 176 p.
4. Erikson E. Identity: Youth and Crisis. – New York: W.W. Norton & Company, 1968. – 336 p.